TORAH OHR • PARSHAS MIKEITZ • MAAMAR 3

ענין חנוכה

Le thème de Hanouka

DÉDIÉ EN L'HONNEUR DE

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Le père du Rabbi, Reb Lévi Its'hak

LikuteiTorah.com
LA PARACHA 'HASSIDIQUE
likuteitorah.com/fr/torah-ohr/mikeitz/3/

1 ענין חנוכה. הנה קבעו הנס בנרות. משא"כ בשאר נסים בפסח ביציאת מצרים תאכלו מצות בפורים ימי משתה ושמחה כנגד הגלות שהיה ג"כ גופני במצרים בחומר ובלבנים ובימי המן בקש להשמיד כו' ושללם לבוז

Le sujet de Hanouka. Or, [les Sages] ont institué [la commémoration] du miracle par les lumières. Il n'en va pas ainsi pour les autres miracles : à Pessa'h, [en commémoration de] la sortie d'Égypte, «vous mangerez des matsot» ; à Pourim, «des jours de festin et de joie» — en rapport avec l'exil, qui fut lui aussi physique : en Égypte, «avec du mortier et des briques» ; et, à l'époque de Haman, il chercha «à les exterminer…» et «à piller leurs biens».

משא"כ בחנוכה שהיו ישראל שרוים על אדמתם ולא גלו מארצם רק גלות התורה להשכיחם תורתך ולהעבירם חוקי רצונך לפיכך קבעו בנרות על שם הפסוק (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר.

Il n'en va pas ainsi pour Hanouka : Israël vivait sur sa propre terre et n'avait pas été exilé de son pays ; il n'y eut qu'un exil de la Torah, «pour leur faire oublier Ta Torah et leur faire transgresser les lois de Ta volonté». C'est pourquoi [les Sages] ont institué [la commémoration] au moyen de lumières, en raison du verset (Proverbes 6) : «Car une mitsva est une lampe, la Torah est une lumière, et les réprimandes de la discipline sont le chemin de la vie.»

ולהבין ענין פסוק זה וגם סיפא דקרא דכתיב ודרך חיים וגו'. צריך ביאור איזה דרך חיים הוא מלבד התורה והמצות האמורה למעלה בפסוק.

Et [il nous faut] comprendre le sens de ce verset, ainsi que la fin du verset, où il est écrit : «et le chemin de la vie…». Cela demande une explication : quel «chemin de la vie» y a-t-il en plus de la Torah et des mitsvot mentionnées plus haut dans le verset ?

2 והענין כי מה שהמשיל המצוה לנר והתורה לאור הוא מובן שכמו שהנר נקרא על שם השמן כלשון רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] נר של שמן נר של שעוה.

L'explication est la suivante. Que [le verset] compare la mitsva à une lampe et la Torah à la lumière se comprend ainsi : de même que la lampe est nommée d'après l'huile, selon l'expression de nos Sages, de mémoire bénie : «une lampe d'huile, une lampe de cire»,

הנה אע"פ [אף על פי] שהשמן אין בו אור מצד עצמו ואדרבה הוא מכבה את אור הנופל לתוכו מ"מ ממנו ועל ידו נמשך להב שלהבת האור הנאחז בפתילה במעט שמן הנמשך אחר הפתילה

alors, bien que l'huile n'ait pas de lumière propre et qu'au contraire elle éteigne une lumière qui tombe en elle, néanmoins, c'est d'elle et par son intermédiaire qu'est attirée la flamme lumineuse qui s'attache à la mèche, grâce à la petite quantité d'huile qui monte en suivant la mèche.

שהרי בכלות השמן נכבה האור.

Car, en effet, lorsque l'huile vient à manquer, la lumière s'éteint.

ככה ממש היא המצוה הגם שהוא רצון המלך בלי שום טעם ודעת ואין בה שום השגה מ"מ ממנה ועל ידה נמשך ונתגלה אור החכמה

Il en va exactement ainsi de la mitsva : bien qu'elle soit la volonté du Roi, sans aucune raison ni compréhension, et qu'elle ne comporte aucune compréhension, néanmoins, c'est d'elle et par son intermédiaire que la lumière de 'Hokhma (sagesse) est attirée vers le bas et révélée.

זו תורה שבע"פ [שבעל פה] דאורייתא מחכמה נפקת והחכמה והבנה בתורה שבעל פה הוא רק להבין ולהשיג פי' וטעם המצות כל מסכת לפי ענינה.

C'est cela, la Torah orale, car «la Torah émane de 'Hokhma» ; et la sagesse et la compréhension que contient la Torah orale ne servent qu'à comprendre et à saisir l'explication et la raison des mitsvot, chaque traité selon son sujet.

וביאור ענין זה דרך פרט בעבודת ה'.

Et [voici maintenant] l'explication détaillée de cette idée dans le service de D.ieu.

הנה כתיב (שמות ל) בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. ולהבין למה גבי בבוקר כתיב בהטיבו ובבין הערבים בהעלות.

Or, il est écrit (Exode 30) : «Chaque matin, lorsqu'il entretient (be-heitivo) les lampes, il fera brûler [l'encens] ; et lorsqu'Aharon allume (be-haalos) les lampes au crépuscule, il le fera brûler.» Il faut comprendre pourquoi, pour le matin, il est écrit «lorsqu'il entretient», et pour le crépuscule, «lorsqu'il allume».

הנה כנסת ישראל מקור נשמות ישראל נקרא' [נקראת] בשם מנורה והיא מקשה שכל ישראל הם באחדות והיא מתחלקת לשבעה נרות.

Or, l'Assemblée d'Israël, source des âmes d'Israël, est appelée du nom de «Ménorah». Elle est [faite] d'une seule pièce martelée, car tout Israël est uni, et elle se divise en sept lampes.

כי דרך פרט יש ששים רבוא נצוצו' כלליי' שכל ניצוץ מתחלק לששים רבוא נצוצות פרטיות כמבואר בתניא ודרך כלל נכללו בשבעים נפש שירדו אבותינו למצרים.

Car, dans le détail, il y a six cent mille étincelles générales, chaque étincelle se divisant en six cent mille étincelles particulières, comme il est expliqué dans le Tanya ; et, dans l'ensemble, elles sont incluses dans les soixante-dix âmes avec lesquelles nos ancêtres descendirent en Égypte.

3 וכלל מן הכלל נק' בשם שבעה נרות דהנה אהרן שושבינא דמטרוניתא הוא אהרן כהן לאל עליון משבע' רועים המפרנסים ומשפיעים אלהותו ית' בכנסת ישראל שיאירו באור האהבה להתלהט אליו ית'

Et la [division] la plus générale de la généralité est appelée «sept lampes». Car Aharon, «le garçon d'honneur de la Reine (Matronita)», est «Aharon, prêtre du D.ieu Très-Haut», l'un des sept bergers qui nourrissent et répandent Sa divinité, béni soit-Il, dans l'Assemblée d'Israël, afin qu'ils rayonnent de la lumière de l'amour et s'embrasent pour Lui, béni soit-Il,

בכלות הנפש כשלהבת העולה מאליה ולקיים מצות ואהבת שמקבלים עליהם בק"ש [בקריאת שמע] שיהי' [שיהיה] כך באמת לאמתו תקוע בלב כל אחד ואחד מישראל שהאדם מצד עצמו מאחר שהוא מגושם ומלובש בענינים גשמיים לא היה יכול לולי הקב"ה עוזרו.

dans le désir ardent de l'âme, comme une flamme qui s'élève d'elle-même ; et afin d'accomplir la mitsva «Tu aimeras», qu'ils prennent sur eux dans le Chéma, de sorte que cela soit véritablement ancré dans le cœur de chacun et chacune en Israël. Car, livré à lui-même, l'homme, étant matériel et revêtu de choses matérielles, n'aurait pu y parvenir si le Saint béni soit-Il ne l'aidait pas.

4 והעזר הוא אהבה הבאה מלמעלה להמשיכו אליו. וזהו בחי' בהעלות ובהטיבו. כי הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אע"פ [אף על פי] שהאש יורד מן השמי' מצוה להביא מן ההדיוט.

Et l'aide est un amour qui vient d'en haut pour l'attirer à Lui. C'est le niveau de «lorsqu'il allume» et de «lorsqu'il entretient». Car nos Sages, de mémoire bénie, ont dit : «Bien que le feu descende du ciel, c'est une mitsva d'apporter [du feu] d'une [source] ordinaire.»

פי' הדיוט הוא האהבה שאדם לוקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו יתי' שהוא מלך גדול ונורא על כל העולמות עליונים ותחתונים

Explication : le [feu] « ordinaire » est l'amour qu'une personne acquiert en raison des mondes, à partir du niveau de Sa souveraineté, béni soit-Il : Il est un grand Roi, redoutable, sur tous les mondes, supérieurs et inférieurs.

וכל צבא השמים לך משתחוים ואלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי כו' כמבואר בגמרא ובזוהר בביאור ענין רבוי העולמות וגדולתו.

Et « toute l'armée du ciel se prosterne devant Toi », et « mille milliers [Le servent] et dix mille fois dix mille [se tiennent] devant Lui… », comme l'expliquent la Gemara et le Zohar lorsqu'ils décrivent la multitude des mondes et Sa grandeur.

5 וע"ד זה תקנו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] לומר בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] לפני ואהבת. כי הנה אנו אומרים יחיד חי העולמים מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול כו'. פי' יחיד הוא למעלה מבחי' אחד.

Dans le même esprit, nos Sages, de mémoire bénie, instituèrent de réciter « Béni soit le nom de la gloire de Son royaume pour toujours et à jamais » avant « Tu aimeras ». Car nous disons : « Singulier, Vie des mondes, Roi, loué et glorifié, à jamais est Son grand Nom… » Explication : « Singulier » (Yachid) est supérieur au niveau de « Un » (Echad).

כי אחד היינו כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] שהוא אחד בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם כי כל העולמות עליוני' [עליונים] אינם תופסים מקום להיות יש ודבר נפרד בפני עצמם וכולא קמי' [קמיה] כלא וכאין נגדו חשיבי ממש ואין עוד מלבדו.

Car « Un » signifie, comme l'ont dit nos Sages, de mémoire bénie, qu'Il est Un dans les cieux, sur la terre et dans les quatre directions du monde ; car tous les mondes supérieurs n'occupent aucune place [qui leur soit propre] en tant qu'entités ou choses séparées en elles-mêmes ; « tout, devant Lui, est comme rien », et ils sont véritablement considérés comme néant devant Lui, et il n'est rien d'autre que Lui.

לכן נקרא אחד והיינו כשמעריכין אותו נגד העולמות. אבל יחיד פי' הוא יחיד ומיוחד בפני עצמו והוא לבדו הוא ואינו בגדר העולמות כלל.

C'est pourquoi Il est appelé « Un », et cela lorsqu'on Le considère par rapport aux mondes. Mais « Singulier » signifie qu'Il est singulier et unique en Lui-même ; Lui seul est, et Il ne relève nullement de la catégorie des mondes.

6 וחי העולמים מלך פי' שכל חיות העולמות שמחיה את כולם ומהווה את כולם עליונים ותחתונים אינו אלא בשביל שהוא מלך וכולם מקבלים חיות מבחי' מלכותו ית' בעבור היותו מלך עליהם.

Et « Vie des mondes, Roi » signifie que toute la force vitale des mondes, par laquelle Il leur donne à tous la vie et les fait tous exister, les mondes supérieurs comme les mondes inférieurs, n'existe que parce qu'Il est Roi, et que tous reçoivent leur force vitale du niveau de Sa Mal'hout (souveraineté), qu'Il soit béni, parce qu'Il est leur Roi.

וכן מה שמשובח ומפואר דהיינו השבח מחמת שמשיגים גדולתו הוא עדי עד כי לגדולתו אין חקר ולמעלה יש שבח אחר שבח ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ואין תכלית והכל הוא בעבור שמו הגדול

De même, le fait qu'Il soit « loué et glorifié » — c'est-à-dire la louange [qui vient] du fait qu'ils saisissent Sa grandeur — est « pour toujours et à jamais », car « Sa grandeur est insondable » ; en haut, il y a louange après louange et élévation après élévation, sans fin ni limite, et tout cela est en raison de « Son grand Nom ».

כי להיות נקרא שמו ומלכותו עליהם בלבד הוא ואינו יכול לנגוע לבחי' עצמותו ומהותו כלל

Car [tout cela] ne vise qu'à ce que Son Nom et Sa Mal'hout soient appelés sur eux ; et cela ne peut nullement toucher le niveau de Son essence et de Son être,

כי לית מחשב' תפיס' [תפיסא] בי' [ביה] כלל שהוא יחיד ומיוחד ונשגב שמו לבדו כדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים.

car « aucune pensée ne peut Le saisir » en aucune façon, puisqu'Il est un et unique, et que « Son Nom seul est exalté », comme il est écrit : « Ton royaume est un royaume de tous les mondes. »

7 וזהו במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. כדכתיב המשפילי לראות בשמים ובארץ שאצלו ית' נחשב זאת להשפלה ולענוה להחיות רוח שפלים.

C'est [le sens de] « Là où vous trouvez Sa grandeur, vous y trouvez Son humilité », comme il est écrit : « Lui qui s'abaisse pour regarder les cieux et la terre » ; car, pour Lui, béni soit-Il, cela est considéré comme un abaissement et une humilité : « faire revivre l'esprit des humbles ».

וכן מה שכתוב סומך נופלים ורופא חולים וזוקף כפופים וכל הממלכה נקרא בשם ארץ להיות כארץ הלזו השפלה שירדה ממקום כבודה להיות מלך שמו נקרא.

De même, il est écrit : « Il soutient ceux qui tombent, guérit les malades et redresse ceux qui sont courbés. » Et tout [le niveau de] la royauté est appelé du nom de « terre », car elle est comme cette terre humble : elle est descendue du lieu de sa gloire afin qu'Il soit appelé du nom de « Roi ».

8 ולכן זאת יבין כל יציר בשומו אל לבו וירחיב דעתו בגדולתו יתי ונפלאות מעשיו ברבוי העולמות עד אין חקר הנה ישכיל שזהו ענותנותו יתי ואין ערוך אליו שאינו בגדר עלמין כלל.

Ainsi, toute créature comprendra ceci : en prenant cela à cœur et en élargissant son esprit à la grandeur de D.ieu, béni soit-Il, et aux merveilles de Ses œuvres dans la multitude des mondes sans limite, elle saisira que c'est là Son humilité, béni soit-Il, et qu'Il est incomparable, car Il n'entre nullement dans la catégorie des mondes.

9 והוא השוה ומשוה קטן וגדול ממילא תתלהט ותתלהב נפש ולב לאור באור האהבה בכל נפשך ממש לצאת מגדר העולמות כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי.

Et Il est « Celui qui est égal et rend égaux le petit et le grand ». Dès lors, l'âme et le cœur s'embraseront et flamberont, afin de rayonner de la lumière de l'amour, « de toute ton âme » en vérité, et de sortir des limites des mondes, comme il est écrit : « Qui ai-je au ciel [si ce n'est Toi] ? Et, hormis Toi, je ne désire rien sur terre ; ma chair et mon cœur aspirent ardemment. »

וזהו ואהבת את ה' אלקיך כי אהבה משרש אבה שהוא מלשון חפץ ורצון.

C'est là le sens de « Tu aimeras Havaya, ton D.ieu » : ahavah (amour) vient de la racine avah, qui signifie désir et volonté.

דהיינו רעותא דלבא שיהי' [שיהיה] ה' אלקיך ולדבקה בו ממש וע"י אתערותא דלתתא זו יחול עליו אור האהבה מלמעלה להגדיל מדורת אש האהבה בלבו יותר מכדי כח אנושי ושרש נשמתו שהיא בגדר וגבול ונברא

C'est-à-dire le désir du cœur que Havaya soit « ton D.ieu » et de s'attacher à Lui en vérité. Par cet éveil d'en bas, la lumière de l'amour d'en haut reposera sur lui, afin d'intensifier le brasier du feu de l'amour dans son cœur au-delà de la mesure des forces humaines et [de] la racine de son âme, qui est limitée, circonscrite et créée,

לקרבה אל ה' ממש וביטול אליו במציאות ממש ע"י בחינת אהרן כהנא רבא

afin de s'approcher véritablement de D.ieu et de parvenir à l'annulation de soi (bitoul) devant Lui jusque dans l'existence même, par le niveau d'Aharon, le grand prêtre.

כי ואהבת בגמטריא ב' פעמים אור ונקרא' [ונקראת] בחינה זו בהטיבו שמטוב וחסד עליון משפיע על רוח שפלים להטיב ולהגדיל את האהבה שלמטה.

Car ve-ahavta («tu aimeras») a pour valeur numérique deux fois or («lumière»). Et ce niveau est appelé «lorsqu'il entretient» (be-heitivo), car, par Sa bonté (tuv) et Sa bienveillance suprêmes, Il accorde Ses bienfaits à l'esprit des humbles, afin de faire du bien (leheitiv) et d'intensifier l'amour d'en bas.

אך הנה באמת גם אתערותא דלתתא כנ"ל אשר יחפוץ האדם לדבקה בו ממש גם זאת מתת אלקים היא לא לפי כח נפש האדם ומזגו ותכונתו

Cependant, en vérité, même l'éveil d'en bas mentionné plus haut — le désir qu'a une personne de s'attacher véritablement à Lui — est lui aussi un don de D.ieu, et ne dépend pas de la force de l'âme de la personne, de son tempérament ni de sa nature.

ונקרא' [ונקראת] בחינת ובהעלות אהרן שאהרן העליון הוא הנותן כח בכנסת ישראל לעורר את האהבה זו.

Et cela est appelé le niveau de «lorsqu'Aharon fait monter» (be-haalos), car c'est l'Aharon céleste qui donne à la Congrégation d'Israël la force d'éveiller cet amour.

וזהו בין הערבים שהוא מדת ערב ולילה וחשך מצד עצמו שאין בו אור. אבל מדת בוקר שהוא מדת אברהם איש החסד כמ"ש וישכם אברהם בבקר הוא בחינת בהטיבו.

Cela correspond à «entre les soirs», qui est la qualité du soir, de la nuit et de l'obscurité, laquelle, par elle-même, ne possède aucune lumière. Mais la qualité du matin, qui est celle d'Avraham, homme de bonté, comme il est écrit : «Et Avraham se leva de bon matin», correspond au niveau de «lorsqu'il entretient».

(ועמ"ש לקמן בד"ה רני ושמחי בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא) והנה מי זה האדם שיגיע עד הלום שיגיע אליו בחי' אהרן העליון. אך הוא ע"י תורה ומצות.

(Et voir ce qui est écrit plus loin, dans le maamar intitulé «Chante et réjouis-toi», au sujet du «chant le soir et de la joie le matin».) Or, qui est la personne qui pourrait parvenir jusque-là, de sorte que le niveau du Aharon supérieur parvienne jusqu'à elle ? C'est par la Torah et les mitsvot.

כי נר מצוה שהמצות נמשכין ממקום גבוה מאד נעלה. ולפיכך אין בהם השגה כלל כמשל השמן הנ"ל שאין נכנסים בפנימיות נפשם רק בבחי' מקיף עליהם מלמעלה

Car «une mitsva est une lampe», puisque les mitsvot sont attirées depuis un lieu extrêmement élevé et sublime. C'est pourquoi on ne peut nullement les appréhender, comme dans l'analogie de l'huile évoquée plus haut : elles ne pénètrent pas l'intériorité de son âme, mais l'entourent seulement d'en haut,

כמ"ש שום תשים עליך מלך כמו מלך המושל על עמו והוא גבוה עליהם והם עושין רצונו בלי טעם ודעת כי מצות המלך היא ולב מלכים אין חקר ההשגה שבעבורם נצטוו

comme il est écrit : « Tu établiras assurément un roi au-dessus de toi » : à l'image d'un roi qui gouverne son peuple et se tient au-dessus de lui, et dont le peuple accomplit la volonté sans raison ni compréhension, car c'est l'ordre du roi ; et « le cœur des rois est insondable » : [il en va de même pour] la compréhension des raisons pour lesquelles les mitsvot ont été ordonnées.

רק מ"מ הוא ע"ד משל כאדם שתופס את המלך באחד מאבריו וממשיכו אליו הנה גם חיותו שבקרבו נמשך אחריו כך כתיב וימינו תחבקני.

Pourtant, néanmoins, c'est comme dans l'analogie d'une personne qui saisit le roi par l'un de ses membres et l'attire à elle : la force vitale du roi qui réside en lui est, elle aussi, entraînée à sa suite. C'est ainsi qu'il est écrit : « et sa droite m'étreint ».

כי הנה רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הם רמ"ח אברין דמלכא וע"י המשכת המצות ממילא נמשך אחריו בחי' יחודו ית' בעצמו ובכבודו בבחינת יחודו כנ"ל:

Car les 248 commandements positifs sont les 248 membres du Roi ; et, en attirant les mitsvot vers le bas, le niveau de Son unité est, du même coup, attiré à sa suite, en Son être même et dans Sa gloire, au niveau de Son unité, comme [expliqué] plus haut.

LikuteiTorah.com
LA PARACHA 'HASSIDIQUE

À propos de cette édition

Cette édition contient le texte hébreu et la traduction française.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Notre traduction française, faite à partir de notre traduction anglaise de l'hébreu, sans les notes de Kehot : CC BY-NC 4.0.

Cette édition dans son ensemble : CC BY-NC 4.0. Synagogues, écoles et projets à but non lucratif peuvent la copier, l'imprimer et la partager librement, et demander des dons pour couvrir les frais d'impression ; elle ne peut jamais être vendue. Citez Kehot Publication Society et likuteitorah.com. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

La traduction française a été faite à partir de l'édition anglaise de likuteitorah.com avec l'aide de l'IA (openai/gpt-6-luna-pro:batch), l'hébreu en regard pour vérification ; elle n'a pas encore été relue par un éditeur humain. Vérifiez sur l'hébreu tout ce qui est important.

Le Rabbi a demandé que les maamarim de la paracha de la semaine, la « Paracha 'hassidique », soient étudiés pendant cette semaine, répartis sur ses sept jours (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Pourquoi l'étudier, et les bénédictions du Rabbi : likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Un projet gratuit et non commercial ; rien n'est vendu ici. Sans lien avec Kehot, Sefaria ou la Bibliothèque de Loubavitch. © likuteitorah.com

Depuis likuteitorah.com/fr/torah-ohr/mikeitz/3/

DÉDIÉ EN L'HONNEUR DE

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Le père du Rabbi, Reb Lévi Its'hak